

REEMBRES

Plocs d'història i cultura

Número 15

Vilanova i la Geltrú, desembre 1997

Volum II

A la coberta, *Al·legoria de la bellesa*, de Santi Alonso.

Santiago Alonso Sentís.

Neix, a Calafell, el 24 de novembre de 1955.

Estudia a l'Escola Universitària d'Arquitectura Tècnica de Barcelona, on es gradua com a Arquitecte tècnic.

Des de petit mostrà una gran afecció a dibuixar del natural.

Viu i treballa a Vilanova i la Geltrú i, en els darrers anys, dedica una part important del seu lleure al disseny gràfic per ordinador (cartells, logotips, etc.).

REEMBRES
Plecs d'història i cultura

Número 15

Vilanova i la Geltrú, desembre 1997

Volum II

EDITORIAL

BON ANY
HISTÒRIC I
CULTURAL
1998!

Els editors

Sumari

- Pàg. 3   *L'arxiu de la casa ducal de Medinaceli a Catalunya durant la guerra del francès.*
Per **Alba Vallès i Formosa.**
- Pàg. 7   *Casuística de la mortalitat infantil a Vilanova i la Geltrú entre els anys 1841 i 1844.*
Per **X. Sorní Esteva i M. Ll. Orriols Vidal.**
- Pàg. 21   1980-1996. Quinze anys de premsa a Vilanova i la Geltrú. Primera Part.
Per **Sixte Moral Reixach.**

—Reembres, núm. 15. Any 1997.—

Edició i redacció: **Josep Ferrer Serra,**
M. Ll. Orriols Vidal,
Ferran Sanz Lou i
Xavier Sorní Esteva

Apartat de Correus 331
08800-Vilanova i la Geltrú

Dipòsit Legal: **B - 24.959-93**

ISSN: **1133-6412**

L'ARXIU DE LA CASA DUCAL DE MEDINACELI A CATALUNYA DURANT LA GUERRA DEL FRANCÈS

Alba Vallès i Formosa

Els arxius nobiliaris sempre han estat una font de documentació i de poder envers els estats, regalies, pubillatges i patrimonis, que els hereus han procurat defensar i mantenir a través dels temps. Atès que la documentació nasqué de la necessitat legal exigida per l'adquisició i sosteniment d'un patrimoni, constituint un arsenal jurídic al qual cal recórrer per a defensar uns drets. Un dels arxius més importants de la península, i alhora del món occidental -segons fou reconegut en el VI Congrés Internacional de Diplomàtica, celebrat a Munic el 1984- és el de la Casa Ducal de Medinaceli. Arxiu format no tan sols pels documents dels estats castellans, sinó també pels relatius a la noblesa catalana, com són els de les Cases de Segorb i Cardona. Aquests, a la vegada, reuneixen els correlatius del marquesat de Pallars, vescomtat de Vilamur, comtat de Prades i d'Empúries, baronies de la Conca d'Odena, Arbeca, Juneda, Entença i Oliola, entre altres.

Mitjançant una Instrucció(1), datada el 17 de juny de 1717, el catorzè Duc de Medinaceli, Luis Antonio Fernández de Córdoba i Spínola de la Cerda, va decidir que l'arxiu de la Casa Ducal restés a la Casa Palau Gralla del carrer de la Portaferrixa a Barcelona, propietat dels marquesos d'Aitona. Una residència privada magnífica construïda l'any 1336, en uns terrenys comprats per Pere Desplà al mercader barceloní Marià Julià, i lloc on l'hereu Francesc Desplà allotjaria el benivolgut Carles Príncep de Viana durant la seva estada a la Ciutat Comtal. A l'any 1517 pertanyia al Mestre Racional de Catalunya, mossèn Miquel Joan Gralla, el qual la va millorar tant que va passar a ser considerada, per boca d'alguns cronistes, com el palau barceloní més luxós del Renaixement. Posteriorment, amb el matrimoni de Lucrecia Gralla amb Francesc de Montcada va passar a propietat dels marquesos d'Aitona.

El Duc de Medinaceli va dotar a l'esmentat arxiu amb una acurada Instrucció per el bon govern i conservació. Posà com a condició indispensable a totes les persones al seu càrrec fer un jurament de fidelitat a la seva Casa, i exigí la més absoluta reserva sobre la informació que hi contenia "*per tal que el coneixement solament el tinguin el que hagin de manejar les meves defenses apartant dels colitigants les llums que puguin guiar-los en els seus intents*". També va disposar, segons es desprèn del capítol divuit de la citada instrucció, la construcció d'una volta o cova en els soterranis de l'arxiu "*a prova de bombes, amb una porta de ferro, i murs de 10 a 13 pams de gruix, a fi de poder amagar i salvar la documentació en cas de perill, essent la ciutat de Barcelona plaça d'armes de mar i, com a tal, exposada a l'accident de que una guerra ocasionés un siti i un bombardeig*"(2).

Reembres, núm.15. Any 1997. Pàgs.3-6.

El successor, Pedro de Acántara Fernández de Córdoba, va decidir de traslladar els fons del ducat al Palau del Prado a Madrid antiga residència del duc de Lerma, vàlid de Felip III. Va deixar, això no obstant, els documents relatius a les Cases de Segorb i Cardona a Barcelona, en considerar que havien de ser necessàriament prop de la Comptadoria Major, atès que posseïa també la desena part del territori català.

La previsorà decisió de l'anterior duc en crear aquell "*arxiu de seguretat*" als soterranis de la Casa Gralla, va permetre que durant els aldarulls de la revolució francesa, amb el consegüent invasió de Catalunya, els fons fossin salvaguardats i poguessin sobreviure el període revolucionari, en tant que molts d'altres eren confiscats o destruïts. després de signar el Tractat de Fontainebleau de 1807, en que es començà la invasió territorial amb la presumpta finalitat d'atacar Portugal com aliada d'Anglaterra, Bonapart va ordenar -per mitjà d'una disposició signada a Burgos el 12 de novembre de 1808- la confiscació dels béns i la detenció del Duc de Medinaceli. Luis Joaquin Fernández de Córdoba i Benavides hagué de refugiar-se en el seu comtat gadità del Puerto de Santa María, exiliant-se posteriorment a la ciutat de Ceuta.

L'arxiu de la Casa Ducal de Medinaceli a Catalunya va quedar a cura del procurador o Comptador Major, Antonio Venero de Valera, amb l'ajuda de l'arxiver, Bonaventura Vidal, i de l'oficial o escrivà de rendes, Josep Ignasi Lluch, Aquests s'encarregaren de traslladar la documentació a la volta de seguretat, que després seria tapiada, i no tornaria a obrir-se fins passats sis llargs anys. Entretant, la comissió francesa encarregada de la confiscació de la Casa de Medinaceli va ocupar la residència de la Portaferrixa. això no obstant, mai va poder aconseguir cap informació sobre els esmentats documents de l'única persona que hi va quedar vivint, l'escrivà Lluch, amb la seva família. Fidels serveis que després constarien en el report fet pel procurador a la família ducal: "*la prudència de V.E. distingirà per aquests fets i els anteriors, el gran mèrit aconseguit per en Lluch en el seu servei compromentent a l'extrem davant la gent la seva reputació per tal de defensar la casa i arxius de V.E. Està clar com la llum del dia que estarien fa mesos expropiats i perduts... Suplico a V.E. que tingui això present en tot moment, encara que jo falti per a recordar-ho*"(3).

El procurador Venero va traslladar-se a viure a la població veïna de Vilanova i la Geltrú, que aleshores era el lloc més segur per als barcelonins benestants fugitius de la invasió francesa, degut a l'aïllament que ofería el massís del Garraf i la tranquil·litat d'estar vora d'un port de mar(4). Des d'allí va mantenir sempre informat al Duc dels aconteixements del Principat al seu exili ceutí. És un període del que es conserva a l'esmentat arxiu una interessant correspondència, que ha passat a ser un notable testimoni de l'època(5).

Amb la retirada de les tropes invasores, el 31 de maig de 1814, el procurador Venero va decidir retornar a la ciutat comtal amb el propòsit de revisar l'estat de l'arxiu ducal. Amb la "*presència de tots, vaig demanar obrir pels paletes de la casa l'entrada de la volta, on feia sis anys vaig*

manar col·locar l'arxiu de V.E., perquè temia que, malgrat estar reservats en calaixos els principals diplomes, hagueren de ressentir-se molt en un temps tan llarg. Vaig creure una obligació meua no esperar més per treure a la llum joia tan preciosa". I no es va equivocar perquè molta de la dita documentació havia sofert les conseqüències d'un tancament perllongat, i va obligar a guardar quarantena de sacat a molts lligalls afectats per la humitat, i tenir de fer-se transcripcions i restauracions de la resta. De tot l'afer es van crear una sèrie de manuscrits que portaren el nom de "Diligències de reposició en l'arxiu d'escriptures que s'han trobat malmeses".

Encara que la tasca de recuperació i guarda realitzada per aquells servidors fou important, no va impedir que l'arxiu de les Cases de Segorb i Cardona quedés ferit de mort, segons ens assabenta Paz i Melià: "*malauradament, la major part de la documentació dels Estats de Catalunya, sobretot l'escripta en paper cebtí, i encara la de l'època més moderna, molt a desgrat de les cobertes de pergami, es troben inservibles a causa de la humitat*"(6). Porta a pensar irònicament que sofriren més els fons documentals de la Casa Ducal de Medinaceli a Catalunya que, aparentment, els dipositats a Madrid.

A tot això, es va afegir el fet que, posteriorment, la Casa Gralla patís els efectes dels bombardejos de la primera Guerra Carlista de mitjans de segle passat, quedant en un estat ruïnós i lamentable. Motiu que va aprofitar l'aleshores Duc de Medinaceli, Luis Tomás Fenández de Córdoba i Ponce de León, per signar un ordre de trasllat al Palau del Prado madrileny de tot l'arxiu, datat el 7 de desembre de 1857. I després de la desamortització i la conseqüent abolicció dels pubillatges i d'algun patrimoni familiar i, alhora, de reduir comptadores i arxius tan extensos, en considerar que els documents ja no eren aquells recursos administratius i legals imprescindibles, sinó béns culturals d'interès històric.

De manera que aquell arxiu ducal de les Casa de Segorb i Cardona, tan valuós per a la història de Catalunya -i podríem afegir d'Amèrica- va abandonar aquesta terra d'origen per a no tornar. Es va acomplir així el procés de centralització i castellanització començat en el segle XVI dintre les famílies, béns i arxius nobiliaris privats catalans. Però pitjor destí va tenir aquella seu que durant més de cent anys el va acollir, tota vegada que la Casa Gralla seria en part enderrocada a fi d'obrir una nova via anomenada, curiosament, Duc de la Victòria.

Una pèrdua lamentable tot plegat, i tan sols es pogué compensar en saber la intenció de signar un conveni entre la Generalitat de Catalunya i la Fundació Casa Ducal de Medinaceli, per mitjà del qual s'establiria la microfilmació de tota aquesta documentació catalana, i la instal·lació d'un centre d'estudis a Hostalric, la qual cosa -malauradament- no s'ha acomplert(7).

Notes

- (1) Instrucció 1747. A.D.M. Doc. Sig. Arch. Ducal, llig. 14.
- (2) Cap. 18, Instrucció de 1747. A.D.M.
- (3) Expedient d'informació d'Antonio Venero de Varela al Duc de Medinaceli durant la guerra del francès. Carta del 9 de novembre de 1818, pàg. 2 v. A.D.M. Relació de mèrits i serveis lliurats a la casa de S.E. per la família Lluch. Barcelona, 15 de gener de 1854. A.D.M.
- (4) Oriol Pi de Cabanyes, *Vilanova i la Geltrú en la guerra del francès (1808-1814)*. Episodis de la història, Barcelona, 1971.
- (5) Cartes datades des de Vilanova i la Geltrú: 3 d'abril de 1814. A.D.M. Secc. Arch. Hist., llig. 214, doc. 74 9 de novembre de 1818. A.D.M., pàg. 2 v., entre altres.
- (6) Antonio Paz i Melià, *Serie de los más importantes documentos del Archivo y Biblioteca del Excmo. Sr. Duque de Medinaceli*, Madrid, 1915.
- (7) A l'any 1980, es va consolidar la Fundació Casa Ducal de Medinaceli, que recull el patrimoni històric de la família, i tracta de mantenir la integritat de l'arxiu evitant futures disgregacions. Localitzada a l'antiga residència dels Adelantats Majors d'Andalusia, Ducs d'Alcalá de los Gazules, coneguda com a Casa de Pilatos, a la ciutat de Sevilla.

CASUÍSTICA DE LA MORTALITAT INFANTIL A VILANOVA I LA GELTRÚ ENTRE ELS ANYS 1841 I 1844.

X. Sorní Esteva i M. Ll. Orriols Vidal

La Constitució de 1869, en trencar la unitat religiosa, permeté un pas molt important vers la secularització de Registre Civil, que quedà definitivament establert per la Llei de 17 de juliol de 1870 i pel Reglament de 13 de desembre del mateix any.

No es pot dir, però, que els registres civils de naixements, òbits i matrimonis, nasquessin tan tardanament (1). L'any 1841, per ordre del Ministeri de Governació, s'obligava a tots els Ajuntaments de poblacions de més de 500 habitants a anotar en llibres impresos i numerats les dades relatives a naixements, matrimonis i defuncions. El propòsit era començar a introduir aquest registre per a fer-lo extensiu en el futur a totes les poblacions de l'Estat.

L'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú complí des del primer moment aquesta disposició i és per això, que, avui, a l'Arxiu Històric Municipal d'aquesta població, poden ser consultades les tres sèries d'aquest registre civil (2).

En conjunt, totes tres sèries tenen un considerable interès històric demogràfic, però una en particular, el Registre de Defuncions, la té també especialment per a la Història de la Medicina per permetre conèixer, no solament el nombre de defuncions sinó també la causa atribuïda. Aquesta sèrie, a l'igual que la de naixements i casaments, s'inicia el gener de 1841 i continua, amb alguns anys d'interrupció, fins l'agost de 1889 (3).

Un objectiu a mig termini és dur a terme amb aquesta documentació un estudi des del punt de vista demogràfic i de sanitat. El projecte està ja assajat, iniciat i, fins i tot, compromès.

El propòsit d'aquesta comunicació* és, a banda de fer públic aquest projecte, avançar algunes de les dades resultants d'aquest assaig que s'estimen de cert interès per a la Història de la Medicina. En concret, es vol ara donar a conèixer el **nombre de defuncions i les causes de mort fins l'edat de 14 anys a Vilanova i la Geltrú entre 1841 i 1844**, és a dir, el primers quatre anys de documentació, que foren els escollits per provar la viabilitat del projecte i fer-se cabal dels inconvenient i de les dificultats.

---

* L'article corresponst al text de la comunicació presentada pels autors al IXè Congrés d'Història de la Medicina Catalana (Blanes, 31 de maig, 1 i 2 de juny de 1996). Publicat també a Actes. Volum II. Gimbernat. Revista d'Història de la Medicina i de la Ciència. 1996 (**). Vol. XXVI. P. Pàgs. 29/42.

LES DADES GENERALS

Entre els anys 1841 a 1844 s'anotaren en el registre municipal d'òbits de Vilanova i la Geltrú un total de 938 defuncions (4). Per anys i període, i distingint a la vegada per sexes, el desglossament és el següent:

	1841	1842	1843	1844	1841/44	MITJANA
Homes	107	139	117	100	463	115,75
Dones	131	133	87	122	473	118,25
No esp.	1	0	0	1	2	0,50
TOTAL	239	272	204	223	938	234,50

Malgrat oscil·lacions substancials, s'observa en els totals anuals bastant coherència, tant a nivell global com per sexes. Tot i així és molt notable la davallada de defuncions el 1843. Aquesta davallada és clar que fou causada fonamentalment per una disminució de la mortalitat femenina, ja que la masculina es manté, si més no, a nivell de la mitjana (115,75).

S'observa també que en el període dels quatre anys la mortalitat femenina (473) és lleugerament superior a la masculina (463), però molt poc. Es pot dir que gairebé hi ha un anivellament. Comparant any per any s'observa que aquest quasi anivellament no es correspon, havent-hi dos anys amb predominància masculina i dos de femenina. Tot i així, distorsiona molt la davallada de mortalitat femenina del 1843.

El desglossament per grups d'edat dels totals anteriorment anotats és el següent (H homes, D dones, N sexe no especificat):

<u>EDAT</u>	<u>1841</u>	<u>1842</u>	<u>1843</u>	<u>1844</u>	<u>1841/1844</u>	
0-14	121	142	64	101	428	(45,6%)
H:		64	77	40	49	230
D:		56	65	24	51	196
N:		1	0	0	1	2
15-24	12	16	9	14	51	(5,4%)
H:		6	8	2	10	26
D:		6	8	7	4	25
25-34	16	12	10	4	42	(4,4%)
H:		8	7	6	3	24
D:		8	5	4	1	18
35-44	16	14	23	8	61	(6,5%)
H:		4	6	14	5	29
D:		12	8	9	3	32
45-54	17	11	22	17	67	(7,1%)

	H:	5	6	10	3	24
	D:	12	5	12	14	43
55-64	12	25	21	18	76	(8,1%)
	H:	7	14	13	6	40
	D:	5	11	8	12	36
65-74	17	18	28	32	95	(10,1%)
	H:	5	8	20	14	47
	D:	12	10	8	18	48
75-84	16	21	21	19	77	(8,2%)
	H:	5	7	8	7	27
	D:	11	14	13	12	50
85-94	8	8	5	7	28	(2,9%)
	H:	1	3	3	3	10
	D:	7	5	2	4	18
95-..	0	2	0	2	4	(0,4%)
	H:	0	2	0	0	2
	D:	0	0	0	2	2
no esp.	4	3	1	1	9	(0,9%)
	H:	2	1	1	0	4
	D:	2	2	0	1	5
		---	---	---	---	--
TOTALS 239		272	204	223	938	
	H:	107	139	117	100	463
	D:	131	133	87	122	473
	N:	1	0	0	1	2

Indubtablement, el més notable d'aquest desglosament és que el 45,6 % de les defuncions hagudes entre 1841 i 1844 fou de nens i nenes d'edat compresa entre l'instant de nèixer i els catorze anys. Per això té força interès conèixer les causes de tanta mortalitat infantil.

També és notable la devallada de defuncions de menors de 15 anys l'any 1843, tant de nens com de nenes, però especialment de nenes. Precisament, aquest any, el 1843, com ja s'ha indicat i s'observa, devalla també extraordinàriament la mortalitat total femenina. La raons, ara per ara es desconeixen.

Val a dir que l'observació del conjunt de les dades anotades sembla invitar a molts comentaris des del punt de vista d'estadística de mortalidad, però el cert és que poc es pot dir per manca de les dades complementàries necessàries per a una anàlisi, com són, fonamentalment, les de distribució per edats de la població.

Fins i tot, ara per ara, es desconeix quants habitants tenia exactament Vilanova i la Geltrú aquells anys, la qual cosa impedeix de calcular amb precisió la Tasa General de Mortalitat. En tindria uns 10.000, xifra que s'estima

a través del nombre habitants de dos anys perfectament coneguts, el 1802 (5) i el 1857 (6):

	<u>1802</u>	<u>1857</u>
Homes:	3.459	5.299
Dones:	3.770	6.096
Total:	7.229	11.395

Acceptant que eren 10.000 els habitants, la tasa de Mortalitat General anual mitjana del període 1841-1844 resulta ser de 23,45. Aquesta tasa, atesa l'època, sembla bastant baixa, la qual cosa fa pensar que a Vilanova i la Geltrú la població era jove, possiblement a causa de l'immigració. Aquesta qüestió, però, malgrat l'interès, cal deixar-la bastant de banda per centrar-se en la mortalitat infantil. Tot i així no estarà de més oferir el resultat del recompte de naixements dels anys 1841 a 1844 fet amb la sèrie corresponent.

	1841	1842	1843	1844	1841/44	MITJANA
Nens	140	141	142	170	593	148,25
Nenes	146	140	143	148	577	144,25
	---	---	---	---	----	-----
TOTAL	286	281	285	318	1.170	292,50

El nombre de naixements del període i també any per any és superior al de defuncions, la qual cosa ve a dir que la població anava en augment, tot corroborant a la vegada que la població era més aviat jove.

CASUÍSTICA DE LA MORTALITAT INFANTIL

El 45,6 % dels morts haguts entre 1841 i 1844 fou de nens i nenes d'edat compresa entre l'instant de néixer i l'edat de 14 anys. Convé ara observar la mortalitat any per any distingint a la vegada entre sexes:

<u>Edat defunció</u>	<u>1841</u>	<u>1842</u>	<u>1843</u>	<u>1844</u>	<u>1841/44</u>
Any primer	36	39	31	47	153
. M:	22	22	18	27	89
. F:	14	17	13	19	63
. ?:	0	0	0	1	1
1 any	28	42	13	20	103
. M:	15	23	10	8	56
. F:	13	19	3	12	47
2 anys	16	7	9	12	44
. M:	5	0	5	6	16
. F:	11	7	4	6	28

3 anys	8	24	3	7	42
. M:	6	18	3	1	28
. F:	2	6	0	6	14
4 anys	11	5	0	1	17
. M:	6	2	0	0	8
. F:	4	3	0	1	8
. ?:	1	0	0	0	1
5 anys	5	7	0	1	13
. M:	3	3	0	1	7
. F:	2	4	0	0	6
6 anys	2	7	2	1	12
. M:	1	3	1	0	5
. F:	1	4	1	1	7
7 anys	6	2	0	0	8
. M:	3	1	0	0	4
. F:	3	1	0	0	4
8 anys	1	1	3	3	8
. M:	0	1	3	2	6
. F:	1	0	0	1	2
9 anys	3	1	0	2	6
. M:	1	1	0	1	3
. F:	2	0	0	1	3
10 anys	1	2	0	1	4
. M:	1	0	0	0	1
. F:	0	2	0	1	3
11 anys	1	1	0	1	3
. M:	0	1	0	0	1
. F:	1	0	0	1	2
12 anys	0	1	2	3	6
. M:	0	0	0	2	2
. F:	0	1	2	1	4
13 anys	1	1	1	1	4
. M:	0	1	0	1	2
. F:	1	0	1	0	2
14 anys	2	2	0	1	5
. M:	1	1	0	0	2
. F:	1	1	0	1	3
	---	---	---	---	---
TOTALS	121	142	64	101	428
. H:	64	77	40	49	230
. D:	56	65	24	51	196
. N:	1	0	0	1	2

S'observa que la mortalitat infantil es concentra en els dos primers anys de vida, sobretot en els dotze primers mesos. Després davalla notablement i progressiva. Fent percentatges, les defuncions de nens i nenes que no havien complert els 2 anys en el període 1841-1844, representa el 59,81 % de les defuncions del període fins l'edat de 14 anys i el 28 % de la totalitat de les defuncions.

Interessa, però, sobretot les causes de les defuncions, i per això sembla més convenient observar-les per grups d'edat amb més significat que any per any. Per això s'estableixen 5 grups; els següents:

	Nens	Nenes	No esp.	Total
< 24 hores	12	11	1	24
1er mes	33	18	0	51
2n a 6è mes	18	16	0	34
dels 6 mesos als 7 anys	150	132	1	283
dels 8 anys als 14	17	19	0	36
---	---	---	-	---
	230	196	2	428

Dissortadament, no en tots el registres s'anotà la malaltia atribuïda com causa de mort. Dels 428 casos, n'hi ha 104 que no, però no per això deixa de ser molt significatiu l'estudi. Per altra banda, hi ha causes poc precisades, i també n'hi ha d'ambigües i segurament també d'idèntiques amb expressions diferents. Tota això fa gairebé impossible un estudi de mortalitat específica per malaltia, però aquest no és propòsit, i tampoc l'és l'identificar malalties o criticar les expressions. El propòsit és comptabilitzar respectant al màxim les anotacions, sense proposar agrupacions de malalties per naturalesa, ni fer suposicions en el casos poc precisats.

Dins de cada grup d'edat s'ordenen les causes per ordre descendent del nombre de casos respectius i, a la vegada, alfabèticament. El nombre de casos de causes no especificades seran anotats al principi. Els casos indicats com a mal o malaltia d'una part del cos concreta, però sense precisar la naturalesa del mal o malaltia, en pro de l'extensió i de la claredat, s'agruparan i s'anotaran al final.

DE L'INSTANT DE NÉIXER A ABANS DE LES 24 HORES

En total, en el període de quatre anys, 24 defuncions: 12 nens, 11 nenes i 1 de sexe no especificat. El cas de sexe no especificat fou un **avortament** (és l'únic cas). Dels 23 casos restants, la causa fou:

- 13 no especificada, 5 nens i 8 nenes:
  - . 3 no arribaren al quart d'hora,
  - . 6 entre 2 i les 12 hores,

- . 4 temps no indicat.
- 10 «**el acto del nacimiento**», 7 nens i 3 nenes.

DE LES 24 HORES AL PRIMER MES

En total, entre tots quatre anys, 51 defuncions, 33 nens i 18 nenes.

- 28 sense anotació de la causa. Semblant nombre de nens i nenes i semblant distribució per anys. Predomini del morts entre el 3er i 9è dia (la meitat), i del 12è al 15è dia (quarta part).
- 6 per **no mamar**, entre el 2n i el 28è dia: 3 nens i 3 nenes. No està indicat el perquè.
- 4 per **mal de barretes** (7). Tots nens, de 7, 15, 15 i 25 dies. Trisme molt probablement provinent del tallar-los-hi el cordó umbilical quan el naixement.
- 3 d'«**accidentes**» (8): tots tres nens de 4, 6 i 15 dies.
- 2 per **mal naixement**: un nen de 12 dies i una nena de 5.
- 1 de **catarro**: nen de 20 dies.
- 1 **erisipela**: una nena als 14 dies.
- 1 de **fred**: nen d'un dia, per ser abandonat pels pares.
- 1 **gangrena a l'interior del coll**: nen de 16 dies.
- 1 d'**inflamació** (no especificada). Nen de 8 dies.
- 1 **naixement prematur**: 1 nen de 19 dies
- 1 accidental: nen de 22 dies **ofegat**.
- 1 **tifus**: una nena als 21 dies el novembre de 1844.

DEL MES 2 AL MES 6

En total 34 defuncions, 18 nens i 16 nenes.

- 13 per causa no especificada, 8 nens i 5 nenes. Sense predomini de cap edat.
- 4 per «**accidentes**», 1 nen i 4 nenes, entre un mes i mig i els quatre.
- 4 per **còlic**: 1 nen de 4 mesos i 3 nenes d'entre 4 i 5,5 mesos. Tots entre juliol i l'agost.
- 3 per **catarro**: 2 nens de 4 i 5 mesos i una nena d'1 mes.
- 2 per **inflamació** (no especificada): un nen de 4 mesos i una nena de 2.
- 2 per **verola**: dos nens de 4 i 4,5 mesos (agost i setembre de 1841).
- 1 per **gangrena**: un nen d'1 mes.
- 1 per **malaltia del ventre interior**: un nen de 4 mesos.
- 1 per causa accidental: una nena de 2 mesos **ofegada** (no indica com).
- 1 per **refredat**: una nena de 4 mesos.
- 1 per **tumor al coll**: una nena de 4 mesos.
- 1 per **xarampió**: un nen de 4 mesos el març del 1842.

DE MIG ANY A 7 ANYS D'EDAT

En total 283 defuncions, 150 de nens, 132 de nenes i 1 de sexe no especificat:

- 39 sense anotació de la causa. Semblant nombre de nens i nenes i semblant distribució per anys.

- 32 per **inflamació**: semblant nombre de nens i nenes, i sense distinció d'edats i temporades.

En 22 del 32 casos, no s'indica on era la inflamació, si era general o localitzada, si interior o exterior.

En un cas la causa no solament fou inflamació, sinó també paròtida (nena d'un any i tres mesos).

En els 9 casos restants, la inflamació era:

. 2 general,

. 2 interior,

. 2 del ventre,

. 1 dels budells,

. 1 al pit,

. 1 per haver privat de la llet (nena de 27 mesos).

- 30 per **dentició**: 21 nens i 9 nenes. La majoria entre els 8 i els 20 mesos, sobretot entre els 8 i els 15. Els casos més tardans són de 24 i 26 mesos.

Ben repartits per anys, llevat del 1844 que només un cas.

En 2 dels 30 casos, a la dentició acompanyà una segona causa, **còlic i tifus**.

- 30 per **xarampió**: 15 nens i 15 nenes d'edats entre 1 i els 7 anys, especialment entre els 2 i els 5 anys.

D'aquests 30 casos, un, el d'un nen de 2 anys i 10 mesos, no fou pròpiament pel xarampió, sinó per l'**anasarca** resultant. Hi encara un altre cas excepcional, el d'una nena de 3 anys que morí per **xarampió i rosa**.

Té força interès la distribució per mesos i anys d'aquests casos, però no solament d'aquests, sinó de tots els donats fins els 14 anys entre 1841 i 1844. Aquest aspecte serà observat a l'apartat final amb conjunts dels casos.

- 20 per **còlic**: 11 nens i 9 nenes d'edats compreses entre els 12 i els 36 mesos.

En 1 cas el còlic no fou l'única causa atribuïda; també dentició.

En dos casos es precisa que el còlic fou de sang, i en un altre que el còlic era inflamatori.

Tots 20 casos es donaren els mesos de juliol, agost i setembre.

- 16 per **catarro**: semblant nombre de nens i de nenes i bastant ben distribuïts entre l'any i els 5 anys. En tres dels casos hi hagué una segona causa atribuïda: **diarrea, gastritis** o bé **refredat**.

- 12 per causa **mort accidental**: 9 nens i 3 nenes:

- . 4 **ofegats** (un a la bassa),
- . 3 per **caiguda**,
- . 3 **cremats**,
- . 1 un **cop al cap**,
- . 1 **aixafat per un carro**.
- 10 per **accidents**: força repartits entre nens i nenes i per edats.
- 7 per **cucs**: 4 nens i 3 nenes, d'entre 1 i 2 anys, llevat d'un cas de 6 anys i mig.
- 7 per **deslletament**: 4 nens i 3 nenes entre els 12 i els 17 mesos. A més d'aquests casos, hi ha el de mort d'una nena de 27 mesos per inflamació per haver-li retirat la llet.
- 7 per **gastritis**: 3 nens i 4 nenes, la majoria entre 1 i 4 anys. Cap any ni temporada en especial.
- 7 per la **rosa**: 6 nens i 1 nena. Tots els casos entre novembre de 1841 i maig de 1842. El cas, no comptabilitzat aquí, que morí per xarampió i rosa era també nen i morí el març de 1842.
- 5 de **tifus**: 3 nens i 2 nenes.
- 5 per **verola**: 2 nens i 3 nens entre 2 i 7 anys. Tots entre el juliol i el setembre de 1841 (cap els altres tres anys).
- 4 per **erisipela**: 2 nens i 2 nenes entre el sis mesos i els dos anys. En el cas d'una nena l'erisipela era al cap.
- 3 per **tumors**: 1 nen i 2 nenes. Es dona el cas que 4 dels 5 moriren el 1842. Els tumors eren: al coll, al braç i a l'interior.
- 2 per **calentures**: dos nens de 2 i tres anys, el maig 1842 i desembre de 1843.
- 2 per **desgana**: un nen de 6 anys i una nena de 4. La desgana del nen de 6 anys era «**resultante de la cristallina**» (9). La de la nena no fou especificada.
- 2 per **gangrena** (sense indicar el lloc): un nen i una nena d'uns 2 anys i mig.
- 2 per **refredat**: un nen i una nena, el març i el febrer de 1843, respectivament.
- 1 per **apoplexia**: una nena de 9 mesos.
- 1 per **calor interior**: una nena de 2 anys el juliol de 1841.
- 1 per **cambres sang**: una nena de 3 anys i mig el novembre de 1844.
- 1 per **debilitat general** (sense indicar la causa): un nen de 2 anys i mig.
- 1 per **demacració** (no indica la causa): un nen de 18 mesos.
- 1 per **enteritis**: 1 nen d'un any i mig el setembre de 1841.
- 1 per **escarlatina**: una nena de 2 anys i mig l'octubre de 1841.
- 1 per **falta de llet a la mare**: un nen de 12 mesos.
- 1 per **febres inflamàtores**: una nena de 6 anys el febrer de 1842.
- 1 per **febres pútrides**: una nena de 18 mesos el novembre de 1841.
- 1 per malaltia «**gastrico nerviosa**»: un nen d'un any i mig el maig de 1844.
- 1 per **hemorràgia** (no indica la causa): nena de 12 mesos.

- 1 per **humor general**: una nena d'un any i 10 mesos.
- 1 per «**umor picant**» (10): una nena de dos anys i mig.
- 1 per **paròtida**: nena d'un any i 3 mesos el juliol de 1844.
- 1 per **pulmonia**: nena de nou mesos el març de 1844.
- 1 per **malaltia pútrida**: un nen de 5 anys el novembre de 1844.
- 1 com a «**resultado de la vacuna**»: una nena d'un any el juliol de 1842.
- 1 per **vòmits de llet**: una nena de 7 mesos (segurament ennuogada).
- 20 per mals o malalties no definides de llocs concrets:
  - . 8 **del ventre**:
    - . 2 sense precisar més: nen 12 mesos i nena de 3 any i mig,
    - . 1 de l'interior: 1 nens de 20 mesos,
    - . 2 irritació: 2 nens, de 2 i 3 anys,
    - . 2 obstruccions: nen de 2 anys i nena de 2 i mig,
    - . 1 indisposició: nen de 4 anys.
  - . 4 **del pit**: 1 nen de 14 mesos i 3 nenes de 20 mesos, 6 anys i 6 anys.
  - . 3 **de l'estómac**: tres nenes d'entre 1 i 3 anys. Tots els 1844.
  - . 2 **a la boca**: nenes de d'1 i 3 anys.
  - . 2 **del coll**: nen i nena de 8 i 14 mesos.
  - . 1 **del fetge**: nen de 5 anys.

DE 8 ANYS A 14 ANYS

En total 36 defuncions, 17 de nens i 19 de nenes.

- 11 per causa no especificada: 6 nens i 5 nenes. Repartits entre edats.
- 4 per **tifus**: 2 nenes i 2 nens entre 8 i 11 anys.
- 3 per **inflamació**: 1 nens i 2 nenes.
En 2 casos no especifica si general o localitzada. El restant del coll (nena de 9 anys).
- 3 per **xarampió**: 3 nenes de 9, 10 i 12 anys.
Aquests tres casos es donaren el desembre de 1841, el març del 1842 i el juny del 1842. Venen a correspondre, doncs, a la mateixa passa de xarampió.
- 2 per **accidents**: nen de 12 anys l'octubre del 1844 i nena de 10 el juliol del 1842.
- 2 per **gastritis**: un nen de 8 anys i una nena d'11.
- 2 per **tumors**: nen de 9 anys, al costat, i nena de 14, a la cuixa. Tots dos el juliol del 1842.
- 1 per **hidropesia**: nen de 8 anys el juliol del 1844.
- 1 per la **rosa**: un nen de 8 anys el maig del 1842.
- 1 per **tisi**: nena de 12 anys.
- 1 per «**vicio natural en el espinazo**»: un nen d'11 anys.
- 5 per mals o malalties no definides de llocs concrets:
  - . 1 mal a la **boca i coll**: nena de 13,

- . 1 mal a la **cama**: nena d'11 anys,
- . 1 de l'**estómac**: nen de 8 anys,
- . 1 del **pit**: nena de 14 anys,
- . 1 del **ventre interior**: nen de 9 anys.

LES PRINCIPALS CAUSES DE MORT

Vista la diversitat de causes atribuïdes i també el nombre de cadascuna d'elles per grups d'edat, no estarà de més, per acabar, relacionar les principals per nombre de casos de tot el conjunt, és a dir, des de l'instant de néixer als 14 anys, la qual cosa permetrà a la vegada fer alguna observació sobre algunes malalties causals. Es relacionen només les causes de mort que en el període 1841-1944 ho foren, com a mínim, de set casos. Per ordre de nombre de casos, la relació és la següent.

Inflamació

En total **37 casos**. Tant nens com nenes, en qualsevol època de l'any. Nombre de casos per edat bastant proporcional al nombre de morts corresponent.

Xarampió

En total, **34 casos**, un dels quals amb una segona causa, la rosa, i un altre en què la causa atribuïda fou l'anasarca resultant.

Té força interès la distribució en el temps dels 34 casos. Abans però, cal tenir present que l'estudi se centra en 4 anys naturals, i que per això estan interessades 5 possibles temporades de xarampió, dues d'incompletes (la primera i la última) i tres de senceres.

La distribució per mesos, anys i nombre de casos és la següent:

MES	ANY	CASOS (total 34)
. gener	1841	1
. novembre	1841	1
. desembre	1841	9
. gener	1842	7
. febrer	1842	4
. març	1842	5
. abril	1842	4
. juny	1842	1
. març	1844	1
. maig	1844	1

S'observa:

- . un cas corresponent a la temporada incompleta 1840-41,
- . 31 casos de la temporada 1841-42,

- . cap cas de la temporada 1842-43,
- . 2 casos de la temporada 1843-44,
- . cap cas de la temporada incompleta 1844-45.

La temporada 1841-42 fou, doncs, molt especialment virulenta, amb 31 defuncions de menors de 14 anys (en realitat de 12, ja que cap cas de 13 i 14 anys).

Dentició

En total **30 casos**. Més del doble de nens que de nenes. Majoritàriament entre els 8 i els 15 mesos, però un parell de casos ja amb 2 anys d'edat. En 2 dels 30 casos, a la dentició acompanyà una segona causa, còlic i tifus.

Còlic

En total, **24 casos**, tots en edats compreses entre els 4 mesos i els 3 anys. Igual nombre de nens que de nenes.

En un cas el còlic era de sang, en un altre inflamatori i un tercer cas el còlic anà acompanyat de dentició.

Té força interès la distribució d'aquests 24 casos per mesos i anys:

. setembre de 1841	1
. juliol de 1841	4
. agost de 1841	8
. juliol de 1842	5
. agost de 1842	2
. juliol de 1843	1
. setembre de 1843	1
. agost de 1844	1
. juliol de 1844	1

Tots els casos es donaren únicament en els mesos de juliol, agost i setembre. Per anys, el 1841 fou terrible (13 casos), i bastant també el 1842 (7 casos).

Catarro

En total, **20 casos**. Bastant ben distribuïts entre els 20 dies i els 5 anys d'edat. Semblant nombre de nens i de nenes.

En tres dels casos hi hagué una segona causa atribuïda: **diarrea, gastritis i refredat**.

La distribució per anys de tots 20 casos és la següent:

ANYS	CASOS
1841	1
1842	13

1843	5
1844	1

La majoria casos es donaren el 1842, concretament entre els mesos d'abril i desembre.

Accidents

En total, **19 casos**. Força repartits entre nens i nenes i per edats. Nombre de casos per edats bastant proporcional al nombre de morts corresponent.

Accidental

En total **14 casos**. Predomini dels nens sobre les nenes, i dels menors de 4 anys.

- . 6 ofegats (un a la bassa, els demás s'ignora),
- . 3 cremats,
- . 3 per caiguda,
- . 1 aixafat per un carro,
- . 1 per cop al cap.

Acte del naixement

En total, **10 en «el acto del nacimiento»**, 7 nens i 3 nenes. En aquest grup, per rigor, no s'inclouen els 13 recent nascuts i morts abans de les 24 hores (3 no arribaren ni al quart d'hora). Tampoc el cas d'avortament, ni el de naixement prematur.

Tifus

En total, **10 casos**. Mateix nombre de nens que de nenes. Edats entre 21 dies i 11 anys. Un cas d'un nen de 8 mesos també per dentició. Cap cas el 1841, 3 casos el 1842, 5 el 1843 i 2 el 1844. Tots entre els mesos d'agost i gener.

Gastritis

En total, **9 casos**. 4 nens i 5 nenes. La majoria entre 1 i 4 anys, però també de 8 i 11. Cap temporada ni any en especial.

Rosa

En total **9 casos** (un, a més, per xarampió), gairebé tots nens (només una nena). Tots, entre el novembre de 1841 i maig de 1842 (un mateixa passa). Edats entre els 9 mesos (el cas del xarampió) i els 8 anys; la majoria entre 1 i 4 anys.

Cucs

En total **7 casos**, 4 nens i 3 nenes, d'entre 1 i 2 anys, llevat d'un cas de 6 anys i mig.

Deslletament

En total **7 casos**, 4 nens i 3 nenes entre els 12 i els 17 mesos. A aquests casos es podria afegir el d'una nena de 27 mesos que morí d'inflamació causada per haver-li retirat la llet.

Verola

En total, **7 casos**. Quatre nens i tres nenes entre els 4 mesos i els 7 anys. Tots els casos entre el juliol el setembre de 1841 (cap els altres tres anys).

A propòsit d'aquesta malaltia, convé recordar el cas de la nena d'un any morta a resultes de la vacuna el juliol de 1842.

* * *

Són, en total, 14 causes de mort per a 237 defuncions, que representen el 55,37 % del total defuncions de nens i nenes des de l'instant de néixer als 14 anys entre 1841 i 1844 (428 casos). Representen també el 73,14 % del mateix perfil però sobre causes especificades (428 menys 104).

NOTES

- (1) L'any 1823 hi hagué ja un primer conat d'organització, però sense que prengué cos.
- (2) Registre Civil Municipal està inclòs a l'aportat 6 de la Secció 9 (Població) de l'inventari de l'Arxiu Municipal de Vilanova i la Geltrú (elaborat per l'arxiver Rafel Mestres Boquera el 1989). Les tres sèries (correlatives) tenen assignats els números 2633 a 2687 d'inventari.
- (3) Els llibres, tal com manava la Llei, són impresos (a manera de formulari), amb dos registres per plana. Cada registre consigna les següent dades: número de registre, lloc i data, nom del difunt, lloc de naixement, edat, estat civil, professió, malaltia, notari del testament i carrer o plaça on vivia el finat.
- (4) En realitat, 939, però n'hi ha una de repetida. És una errada subsanada pel propi enregistrator, però que fa córrer la numeració.
- (5) «Interrogatorio à que deben contestar todos los pueblos de España para que el Departamento del Fomento general del Reyno y balanza del Comercio, pueda presentar el censo de población del año 1802, que le ha encargado S.M.». Veg. *Vilanova i la Geltrú l'any 1802, a través d'un interrogatori*, a «Reembres. Plecs d'història i cultura», (5) 21/32 (1994).
- (6) Segons el «Padron verificado por orden del gobierno, dia 21 de mayo del año 1857. Veg., de Garí y Siumell, José Antonio: *Descripción é història de la villa de Villanueva y Geltrú...* Vilanova i la Geltrú, 1860. Pàg. 71.
- (7) És el trisme neonatal. Molt interessant i de lectura absolutament recomanable per il·lustratiu i documental d'aquest mal, és el treball de Vallribera i Puig, Pere: *Un cas de reanimació per «boca a boca» en el segle XVIII*. Revista de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, 9 (2) 83/88 (1994).
- (8) Textualment, «accidentes», que no es pot interpretar com traumatisme accidental, sinó com a indisposició repentina privant de sentit i moviment.
- (9) Pústules sifilítiques. Mal gàlic mortal, seguramet adquirit de la mare quan el naixemant.
- (10) Èczema pruriginós, acompanyat de picor.

1980-1996. QUINZE ANYS DE PREMSA A VILANOVA I LA GELTRÚ. PRIMERA PART*.

Sixte Moral Reixach

ANTECEDENTS

L'any 1981 es va publicar en el Butlletí de la Biblioteca-Museu Balaguer(1) una cronologia de les publicacions periòdiques aparegudes a Vilanova i la Geltrú d'ençà 1950. Aquell treball fou fruit de la recopilació de diversos materials i de la consulta de bibliografia i arxius existents(2). Aquest treball és doncs una continuació d'aquell que s'acabà l'any 1980 i que recull les publicacions aparegudes a Vilanova i la Geltrú i que puguin tenir el qualificatiu de "Premsa" en el sentit més ampli de la paraula.

En la recopilació s'ha procurat seguir els mateixos criteris de selecció d'aquell moment és a dir considerar publicacions de premsa totes aquelles que complissin com a mínim tres condicions o característiques.

Primer, voluntat informativa, és a dir, de transmissió d'informació, fos quin fos el nivell, des de les publicacions de caire escolar que donen una informació molt centrada en el nucli escolar fins a aquelles publicacions fruit d'un procés empresarial que apareixen en el quioscos i en els punt habituals de distribució.

Una segona característica seria la voluntat de continuïtat que ve expressada per la numeració correlativa dels diversos exemplars de la publicació. Aquesta continuïtat és moltes vegades més desitjada que realitzada. Així doncs ens trobarem amb moltes publicacions de les que només hem pogut constatar l'existència de molts pocs exemplars i en algun cas exemplar únic però numerat i, per tant, ni que fos de manera inicial existia una voluntat de seguir realitzant la publicació. En aquest apartat no hem considerat com a premsa programes habituals de celebracions cíviques o populars. La voluntat de continuïtat hauria, almenys en principi, d'anar lligada a una periodicitat constant. És també un element a tenir en compte tot i que el compliment d'aquesta constància és en la majoria dels casos desitjable però no realitzable.

La tercera característica és el suport escrit i editat d'aquesta premsa sigui pel mitjà que sigui. Aquí caldria fer la distinció respecte a la premsa escolar i la majoria de les de la societat que es fa per mitjans precaris millorant però substancialment respecte a altres èpoques ja que el avenços tecnològics i informàtics han arribat també a aquestes publicacions i per altra banda un

---

* La segona part serà publicada en un número posterior.

nivell de publicacions d'alta qualitat formal que feia temps que no es donaven a la ciutat. Trobarem publicacions fetes encara amb multicopistes de les més senzilles junt a publicacions realitzades amb luxe formal. Aquesta és la realitat i per tant cal explicitar-la tal i com es presenta.

En la confecció d'aquest treball hem constatat la manca de fons en els diversos arxius de la ciutat. Certament les publicacions que surten esmentades és fruit d'un treball de camp, de la recollida dels materials en els indrets més diversos. La no existència masses vegades per part dels editors de la voluntat de fer arribar els exemplars primers a les biblioteques o arxius fa que sigui molt difícil el poder-los trobar. La pròpia precarietat de les publicacions fa que això sigui moltes vegades lògic.

Ja hem esmentat abans que aquest treball segueix el que va publicar-se l'any 1980 que també seguia al que l'any 1950 havia publicat l'Antoni Pujol i Bernadó a la revista Pairalia(3) i per tant hem volgut garantir una certa continuïtat que pot permetre l'aprofundiment global o sectorial en l'estudi d les publicacions.

LA TRANSICIÓ DEMOCRÀTICA EN LA PREMSA

Els historiadors situen el procés de la transició democràtica entre els anys 1976 i el període constitucional, o de l'aprovació de la constitució. A efectes rals a moltes ciutats de Catalunya els moviments per procedir a la democratització de les institucions i de la mateixa vida ciutadana comença abans, o almenys els indicis de que alguna cosa s'està movent són anteriors a la mort del General Franco. Concretament a Vilanova i la Geltrú creiem que hi ha dos fets que marquen aquest nivell de canvi o si es vol de que la proximitat d'un nou règim està ja cantat, malgrat que encara la situació de dictadura duraria tres anys més. Aquests dos fets els situem a l'any 1972, per una banda la fundació de la colla castellera Els Bordegassos de Vilanova i per l'altra l'aparició de la revista Foment. No es tracta ara i en aquest treball d'analitzar el paper del moviment polític o sindical en el procés de transició que va fent amb més o menys força. Existeix i actua però encara es mou a un nivell de clandestinitat rigorosa tot i que és cert que les seves principals personalitats són prou conegudes i respectades.

Hem assenyalat dos fets importants, el naixement o fundació dels Bordegassos de Vilanova, fet que és paral·lel al moviment de recuperació de la festa que es dona a tot Catalunya. Aquest fet social aglutinarà a tot un seguit de persones vinculades d'una manera directa o indirecta als moviments polítics i sindicals que donaran una nova dinàmica a les entitats i per tant al procés de ressorgiment de la societat civil que serà clau en la sortida al carrer de noves publicacions de tot tipus.

L'altre fet i que ens pertoca més en aquest treball és l'aparició de la revista FOMENT, que si bé en el seu primer número no deixa de ser un butlletí

intern confeccionat amb un clara precarietat de forma i de fons, poc a poc, i per voluntat de les persones que estan al davant de la publicació és converteix amb una publicació que com a mínim tindrà tres virtuts. La primera la recuperació de les formes. D'ençà de la desaparició de les revistes històriques i emblemàtiques com PRISMA o THEMIS, l'aspecte formal de les publicacions és més aviat pobre i mancada de recursos visuals. Té una certa lògica, la majoria de les publicacions són fruit d'aventures personals dintre les entitats o bé es mouen en l'insolvència econòmica i, per tant, es fa difícil poder oferir qualitat. FOMENT, òrgan informatiu de la societat del mateix nom per voluntat dels seus responsables vol cobrir aquest espai de qualitat formal i acurada, impresa amb paper de qualitat va introduint, mica en mica, el color i l'acurada compaginació. La recuperació d'aquesta qualitat formal és important perquè en mig de tanta publicació precària va ser bo que aquesta revista reivindicés la forma en un mitjà informatiu i d'opinió ja que la seva lectura era molt més plaent. Una segona virtut que té la revista és l'utilització de la llengua catalana com l'habitual en la publicació. No és evidentment FOMENT la primera publicació que és fa en català –cal aquí recordar el paper important de les publicacions de La Talaia en aquest aspecte- però l'ús d'aquesta llengua en una publicació de qualitat li dona un major aprecí. La inclusió de firmes de totes les ideologies és el tercer aspecte que entenem positiu i que dona la característica de publicació frontissa en el trànsit de la dictadura a la democràcia. Si seguíssim la trajectòria de les persones que signen alguns dels articles veuríem que gairebé està representat tot el ventall polític. La publicació, els seus dirigents, no posava traves a la publicació d'articles, això sí, demanava un cert nivell d'autocensura i, curiosament, per exemple, alguns dels autors no utilitzen termes que en aquells moments poden representar inconvenients, així: marxista, Països Catalans... són paraules insinuades, però gaireb) i explicitades.

L'any 1975, apareix la revista LA VEU DE LA PASTERA, òrgan informatiu de la societat l'Acord, societat que està formada per joves i per tant amb una dinàmica més polititzada que la societat Foment que llavors representava la societat vilanovina benestant i apolítica a l'estil del que pregonava el règim. LA VEU DE LA PASTERA, sense la qualitat formal de FOMENT, esdevé ben aviat la veu de l'oposició democràtica, que llavors estava representada unitàriament per l'Assemblea Democràtica de Vilanova. No cal dir que aquesta publicació estava íntegrament escrita en català. Respecte a la llengua cal fer esment que en aquesta època del tardo-franquisme i el procés cap a la transició l'única publicació de caràcter professional que surt a Vilanova és el "Diario de Villanueva", que, l'any 1973, encara publicava notes reclamant que els escrits de "interès general" vagin redactats amb "la llengua comú"(4).

A l'any 1976, apareix a Vilanova "Setmanari de Vilanova"(5), que pretén ser un projecte professional i empresarial seriós en el món de la premsa escrita a Vilanova, escrita íntegrament en català i declarant-se, obertament, partidari del procés democràtic, el "Setmanari" només durarà dos anys aproximadament, per una banda els reposicionaments polítics dels seus redactors

principals, l'operació empresarial cedint la titularitat a l'incipient dreia democràtica local i la poca consideració que la publicació va trobar entre els partits progressistes va fer de l'intent, una seriosa empresa però de poca durada. Del "Setmanari", però en va sortir un seguit de professionals de la premsa que després esdevindrien uns excel·lents periodistes que han ocupat llocs de responsabilitat en diversos mitjans informatius.

Una altra dada que sembla prou significativa d'aquest temps de la transició és el nombre de publicacions que han aparegut. Entre l'any 1975 i l'any 1981, les publicacions aparegudes són tantes com entre l'any 1945 i l'any 75, això significa que l'esclat de les llibertats també ha repercutit en les ganes d'expressar-se mitjançant la premsa escrita. Les característiques més rellevants d'aquesta època són, bàsicament, tres: Precarietat econòmica i per tant són publicacions la majoria d'elles sense base empresarial, fetes per entitats o grups que depenen moltes vegades de les ajudes econòmiques de l'administració. Una segona característica és el poc mirament en les formes, el treball és senzill i poc acurat, el que importa, possiblement, és que arribi el missatge, sense importar com, i la tercera, seria que el sistema d'impressió són encara rudimentaris.

Així l'època de la transició política representa per la premsa a Vilanova un creixement ràpid, la consolidació d'una llibertat d'expressió fruit, possiblement, de l'eufòria democràtica, però que serà una premsa efímera i sense consolidar veritables empreses professionals.

LES TIPOLOGIES DE LA PREMSA EN AQUEST 15 ANYS

No és fàcil de definir alguna característica comuna a la premsa d'aquests darrers quinze anys a la ciutat de Vilanova, ja que com hem assenyalat continua essent una premsa molt localitzada o d'entitat i per tant amb una difusió no massa gran i centrada en els indrets concrets de la seva aparició. Cal però valorar en sentit positiu la incorporació de les noves tecnologies a moltes de les publicacions, la qual cosa ha facilitat no sols la tasca de fer-les sinó també la seva qualitat formal, sobretot, en la seva compaginació i estructuració. Hem assenyalat així mateix que la poca tradició de dipositar les publicacions en biblioteques o arxius públics fa difícil la tasca de poder seguir l'evolució d'una mateixa publicació en el que s'anomena època. A vegades sota el genèric d'època es canvien elements substancials de la publicació i en altres ocasions és simplement un canvi de format o més general encara pel que fa a la premsa de les societats que cada nova junta designi a la publicació amb una nova època. La continuïtat és, doncs, a vegades intuïda més que constatada.

A efectes pràctics del treball, hem dividit les publicacions segons es seves tipologies i segons els seus continguts, podria, ben segur, fer-se alguna altra divisió o subdivisió, però entenem que amb aquesta és pot recollir amb fidelitat la diversitat del catàleg de publicacions d'aquest darrers quinze anys.

Així hem agrupat les publicacions sota els següents epígrafs: Premsa Escolar, Premsa Institucional, Premsa Associativa, Premsa Política, Premsa Publicitària, Premsa Professional i Premsa Cultural.

En un apartat que, podríem intitular Diversitat, recollim aquelles publicacions que tenen afinitats diverses o bé de difícil catalogació i també afegir algun que altre comentari a dos tipus de premsa que gairebé han perdut protagonisme: la premsa humorística i l'esportiva. La primera a la nostra ciutat ha tingut una llarga tradició, potser entroncant amb el tarannà un pèl sorneguer dels vilanovins i les vilanovines; pel que fa a les publicacions esportives, si bé és cert, que no havien tingut una representació massa gran al llarg de la història de la premsa vilanovina, també cal assenyalar que en el període anterior al catalogat en aquest treball van tenir un paper rellevant en el procés de normalització lingüística com comentarem més endavant.

Premsa Escolar

L'escola ha estat sempre una institució que s'ha anat adequant a la realitat social. Certament, en moltes ocasions l'escola s'ha situat per davant dels propis moviments socials i ha intuït, més ràpidament, l'evolució de la societat. Diem això perquè en mig del procés del final de la dictadura és una evidència provada que a Catalunya l'escola juga un paper determinant en l'aconseguit d'una certa normalització en el camp de la llengua i en el camp de retornar a la història el seu valor. És doncs, en aquesta situació de l'escola, que a finals dels anys 60 i als principis dels primers setanta, l'aparició de les corrents de la pedagogia activa i de l'escola nova, portaren a que el món de l'escola i el de la premsa es creuin de manera molt positiva. No només es tracta de portar la premsa normalitzada a les aules amb voluntat de donar criteris per la seva lectura i per les anàlisis de les notícies i dels continguts generals, sinó també perquè la pròpia escola genera un seguit de publicacions que constitueixen un pòsit molt important per poder adonar-se de l'evolució dels continguts escolars i les orientacions pedagògiques i socials de les escoles.

La premsa a l'escola rep una aportació definitiva amb les tesis pedagògiques de Freinet(6) que fa tota una teoria de l'aportació de la revista escolar com l'element de creació i de relació entre els estaments implicats en el món de l'escola. La transmissió i la publicació de les obres d'aquest pedagog francès al nostre país va tenir molta influència en l'aparició de moltes de les revistes escolars sobretot en els primers temps.

No hi ha dubte que el treball de la premsa a l'escola comporta tot un seguit d'avantatges de tipus escolar. Així la composició del text, la correcció i la compaginació, tenen com a valor el fet de cercar l'equilibri entre text i l'espai. També el tema de les il·lustracions ha donat molt d'interès a les obres escolars i a les revistes. Sobre els mitjans, cal ser realistes i dir que la majoria de les publicacions són més aviat poc reeixides, al marge del seu contingut.

Aquest fet, però, també ha tingut una evolució positiva amb la incorporació dels nous mitjans de reprografia i, sobretot, dels mitjans informàtics, llenguatge que els nois i noies dominen ràpidament, i això, els ha comportat l'aplicació de la compaginació, als canvis de lletra i incorporar dibuixos donant una qualitat que honora els esforços que es fan. L'aprenentatge dels nois i noies comporta també l'endinsar-se en el món del periodisme; la realització de consells de redacció, la distribució de les feines, i els encàrrecs d'entrevistes i reportatges estan a l'ordre del dia de les comissions de les revistes que funcionen a les escoles.

En aquest període catalogat, pràcticament, podem parlar de dos tipus de revistes. Han seguit apareixent les que ja sortien, sobretot a les escoles de primària i han anat millorant els seu contingut i el seu aspecte formal en funció d'aquestes noves possibilitats que hem comentat abans. Per altra banda a l'educació secundària també s'ha obert un nou camp amb publicacions de molt interès. És possiblement en la secundària a on es donen en aquests moments els títols de major interès, lligats a l'IES Joaquim Mir i a l'IB Manuel de Cabanyes. Aquests títols EL MIRADOR i L'INSTI són fruit d'un treball de col·laboració entre alguns membres del professorat i l'alumnat que agafa assignatures optatives vinculades al periodisme. Aquestes publicacions fruit de l'esforç i també de les col·laboracions institucionals, generalment econòmiques, han aportat el món de la premsa escolar un nou estil de fer premsa. L'inconvenient més gran és que són irregulars pel que fa a la seva aparició fruit, també, de les possibilitats de dedicació del professorat i la continuïtat dels nois i noies que s'hi dedicaven. El contingut d'aquestes revistes són bàsicament les que poden atraure a un públic juvenil i van des dels comentaris irònics i humorístics fins a reflexions de caràcter més profund i d'interès general. Les seccions prenen com a model a premsa habitual amb entrevistes i reportatges i sempre ho acompanyen amb fotos o dibuixos realitzats pel propi alumnat. L'Escola de formació Professional també ha tingut la seva publicació però potser més orientada a la broma i a un contingut ,és satíric amb el professorat. La poca constància també ha estat el denominador comú. Si haguéssim de destacar alguna altra publicació ho faríem amb la revista publicada a l'Escola Pompeu Fabra per la celebració dels seus 50 anys. És sens dubte una revista de celebració i això és sempre interessant ja que fa un recull històric i de col·laboració de tot l'alumnat de l'escola.

Prensa Institucional

Entenem com a premsa institucional aquella que publiquen les institucions, bàsicament de representació política. Aquest tema la premsa o de les publicacions de caire institucional és un tema que ha aixecat i ben segur seguirà aixecant polseguera i discussions. És evidentment un dels dèficits de les relacions entre els partits que ocupen representació institucional o millor entre les forces que governen i aquelles que estant a l'oposició.

El joc de retrets i acusacions d'instrumentalitzar els mitjans informatius propis és una llarga discussió que no s'ha pogut resoldre mai i insistim, creiem que seguirà sempre així si no és que s'instauren models nous. Qui governa té l'obligació i també el dret d'informar d'allò que fa i d'allò que pensa fer. Qui oposita es creu, penso que encertadament, també amb el dret i l'obligació d'explicar les seves motivacions i posicions i aquí sorgeix el conflicte. Com s'arbitra això en les publicacions de les institucions? Com es valora políticament la funció dels professionals? Estan els periodistes dels ajuntaments només al servei del govern? Hi ha un seguit de preguntes de les que obtindríem respostes molt diferents segons el paper que els vots et facin jugar. I és evidència clara que els partits quan governen en aquest tema no fan el mateix que quan estan a l'oposició. Per uns és informació i per altres és propaganda gratuïta. Aquest fet, que podríem trobar-lo a la majoria de les ciutats de Catalunya i en els propis debats del Parlament, no és aliè a la ciutat de Vilanova i la Geltrú.

Amb l'adveniment de la democràcia municipal molts ajuntaments van cercar publicacions per donar a conèixer les seves realitzacions i els seus plans de treball i propostes. A Vilanova i la Geltrú apareixia L'Ajuntament Informa que era una publicació d'aquest tipus sense massa qualitat formal i amb nombrosos canvis de format i de seccions. Així succeí durant la primera legislatura. En la segona el propi Ajuntament cercà un mitjà més treballat i polític i va aparèixer Plaça de la Vila amb una formulació de periodisme més professional però clarament inspirada en l'obra de govern i amb les aportacions dels grups de l'oposició aportació que no era ni constant ni massa apreciada per aquest grups. La capçalera de "l'Ajuntament Informa" es reservà per necessitats informatives més concretes i restringides territorialment. Plaça de la Vila fou un producte formalment correcte que tractà temes molt diversos des de l'opti a municipal. El treball periodístic també es notà perquè era molt més llegidora que l'anterior publicació. Amb Plaça de la Vila però començà el debat sobre l'ús i abús de l'equip de govern de la publicació, foren diverses les acusacions des de l'oposició fins i tot s'arribava a comptar el nombre de fotografies en les que apareixia l'alcalde de la ciutat. El govern òbviament replicava amb arguments també sòlids. Aquesta situació es perllongà a llarg de la segona legislatura. L'any 1987 es produeix un fet important a nivell polític. El govern fins llavors socialista perd la majoria absoluta i entre els primers acords que es fan vehiculats per l'oposició hi ha supressió del Plaça de la Vila, deixem pels curiosos la lectura de l'acta del ple de l'ajuntament on els posicionaments que defensen uns i altres són entre coherents i divertits. Endinsats en la legislatura els socialistes pacten un govern estable amb el CDS i això permet tornar a treure una publicació APROP amb un disseny molt més modern i amb menys informació, però també clarament explicativa de l'obra de govern. L'any 1991 els resultats electorals donen un tomb al govern de la ciutat així els socialistes tot i ser la força més votada perd l'alcaldia a mans d'un pacte entre CiU i IC. Amb aquest nou govern que era hereu de l'antiga oposició es veurà acabada la publicació APROP. Però no es trigarà gaire en fer-ne una de nova,

sembla que allò que es deia quan s'estava a l'oposició no serveixi quan s'està al govern i així es crea la publicació GUIANOVA que sota el pretext de ser una guia informativa de manera subliminal i a vegades no tan indirectament el govern va explicant la seva obra i va constatant els seus aconseguints. Dins del GUIANOVA des de l'àrea de cultura es vehicula una publicació de caire cultural anomenada FI DE SEGLE que pretesament volia ser de caràcter plural. La realitat era que s'explicava la política cultural del govern i s'hi afegien col·laboracions, però mai hi va haver explicitada l'opinió de l'oposició. FI DE SEGLE va tenir també alguns exemplars que van sortir com a publicació independent de la GUIANOVA. Com podem constatar, doncs, la discussió sobre la necessitat de la premsa Institucional està servit i no acabat. Per altra banda aquesta premsa també ha tingut alguna crítica des dels sectors empresarials i professionals de la informació ja que l'han acusada en algun moment de treure publicitat i, per tant, de fer una competència deslleial.

Altres publicacions que cal esmentar en aquest apartat són L'ARÇ, publicació de caràcter comarcal, però feta a Vilanova pel Consell Comarcal. Aquesta revista d'una presentació molt correcta informa sobre les activitats del propi Consell hi en cada exemplar tracta, monogràficament, un tema d'interès general. Així mateix conté informació dels diversos municipis i de les seves activitats, té una distribució directa a persones interessades i als centres públics. Altres publicacions són les que s'han realitzat en centres dependents de l'Ajuntament, com poden ser El Centre de Formació Ocupacional La Paperera, que al llarg de la seva existència ha publicat diverses revistes, alguna d'elles fetes per l'alumnat del centre; la darrera PARLEM és una publicació d'una presentació formal molt exquisida i que pretén ser una eina de presentació del centre i de debat sobre aquells aspectes que fan referència a la formació ocupacional i al món del treball. Per altra banda, el Casal Municipal d'Avis de Can Pahissa, va publicar LA RAMBLA, un butlletí informatiu i de col·laboracions literàries que va tenir una bona acollida. També la Mancomunitat de Municipis del Garraf-Penedès treu un butlletí dedicat exclusivament a les dades sobre l'atur i l'ocupació que es donen a les dues comarques amb un seguit d'apartats per sectors que són de força interès sociològic.

Així la premsa institucional amb els debats que suscita i amb la controvèrsia que suposa ha estat en moltes ocasions la manera d'apropar l'administració al ciutadà i a la ciutadana que han pogut conèixer el funcionament de l'ajuntament i dels òrgans paral·lels a través de les seves pàgines. Moltes vegades aquests mateixos ciutadans i ciutadanes són al marge de les discussions sobre el paper d'aquesta premsa. La llegeixen i la valoren sense donar-hi més transcendència. Potser els grups polítics haurien de fer una reflexió serena al marge del sectarisme per trobar solucions consensuades i acceptades que permetessin el desenvolupament d'unes bones publicacions que entenem podrien tenir un camp a cobrir perfectament delimitat.

Premsa Associativa

Vilanova a passat sempre per ser una ciutat amb un potencial associatiu important. De fet la majoria de les manifestacions populars i cíviques han trobat sempre un suport clar en les associacions i entitats. Els grans esdeveniments de caire popular com el Carnaval serien impensables sense un grau d'associacionisme alt. També és cert que les entitats varen ser l'únic referent amb possibilitats de treball durant el franquisme i, per tant, un referent vàlid per vehicular tot un seguit de propostes i activitats que en el moment de l'aparició a la llum pública de partits polítics i sindicats es varen reubicar en el seu espai natural. El món associatiu en general però ha sofert una profunda transformació. Fins l'any 75 té un potencial important que disminueix a les primeries de la democràcia perquè molts dels dirigents associatius es situen en l'òrbita de la política i per tant amb dificultats per mantenir-se al front de l'associacionisme amb una actitud d'imparcialitat. Sembla que aquesta tendència es remunta a partir de la consolidació dels ajuntaments democràtics amb un potencial creixen de les Associacions de Veïns que juguen un paper important de reivindicació i conscienciació de barri.

Els més crítics consideren però que l'associacionisme a Vilanova i la Geltrú se'n ha fet un mite i com a tot mite amb una part de veritat i amb una altra de fantasia. La realitat és que el món associatiu tot i ser molt potent pel nombre de persones inscrites només demostra aquest potencial en moments com el Carnaval. La resta de l'any s'activa esporàdicament en funció d'interessos molt concrets i la seva vida cultural és més aviat minsa i sense massa interès. Actuen, això sí, en aquell espai que li és propi pels seus estatuts però amb poca projecció pública i per tant amb presència cívica reduïda. Cal només analitzar el període abastament explicat en els mitjans de comunicació i en algun llibre del paper de les societats vilanovines en l'immediat postfranquisme amb campanyes per reclamar l'amnistia política, el Teatre Principal i altres elements de caràcter cívic i el paper, per exemple, que han tingut en problemes recents del nostre territori, Autopista, abocador del Garraf...

Possiblement la resituació dels dirigents associatius, una certa acomodació al moment i l'aparició de noves fórmules d'associacionisme ha fet que les entitats tradicionals de la ciutat, algunes amb més d'un centenar d'anys, hagin quedat com a residuals a l'hora de significar gups d'opinió i de pressió socials. Aquest nou associacionisme que alguns estudiosos el qualifiquen de difús es caracteritza per la concreció en el temps dels seus objectius. Així a la nostra ciutat s'han agrupat gent per objectius concrets i un cop aconseguit s'han dissolt. Una altra característica és que bàsicament el forma gent jove amb interessos diversos però que coincideixen en algun objectiu comú. L'entrada amb força també de les ONG i altres agrupacions lligades al servei de voluntariat fa pensar que les societats tal i com estan estructurades, tendiran a ser reducte d'esbarjo dels seus socis i que tothom qui vulgui fer alguna activitat o fer un

treball d'acció social estarà més en aquest nou associacionisme. Les dues fórmules són compatibles.

Tot aquest seguit de consideracions evidentment influeix en el tema que aquí ens ocupa. La premsa associativa també ha patit aquests alts i baixos paral·lelament a les societats. Hem obviat aquí incloure els programes de Carnaval d'aquestes societats. Mereixerien un estudi aprofundit i acurat; concretament el valor documental pel seu contingut i per la seva forma supera en molt l'interès de la majoria de la premsa que han generat les associacions. Agafar els esmentats programes de Carnaval i seguir-los per anys pot ser una bona font d'aquells aspectes més controvertits de la ciutat, la majoria de les publicacions que s'han produït durant els mateixos anys al sí de les entitats no reflecteixen ni molt menys aquesta problemàtica o aquests successos. Això vindria a confirmar una mica la tesi dels que creuen que les societats vilanovines, almenys la seva majoria, només s'activen durant el Carnaval.

La premsa que han produït les entitats en aquest temps és també una premsa irregular pel que fa a la seva constància i amb continguts molt diversos. Si en l'anterior període constatarem que hi havia dues revistes que havien marcat la pauta, com eren FOMENT i la VEU DE LA PASTERA, ambdues perden el seu protagonisme en aquesta darrera època i són substituïdes per altres però que no tindran el pes social que havien tingut aquestes dues. El cas de FOMENT és un cas paradigmàtic. La societat entra en una crisi i enfrontament entre diversos sectors i causarà fins i tot l'abandó d'una part important dels responsables. Part de la redacció de la revista ingressa en una nova entitat i treu una revista amb contingut i forma semblants a FOMENT es tracta de la GRAN PENYA revista de caire cultural i d'informació social. Aquesta revista que té un aspecte formal més que notable recull alguns dels col·laboradors de l'antiga publicació fomentista i n'acull d'altres. Una crisi al sí d'aquesta entitat amb un canvi de junta sobtat ha fet desaparèixer també aquesta publicació.

Per altra banda hi ha tot un seguit de publicacions relatives a les diverses AAVV dels barris que tenen un contingut molt centrat en el territori concret d'influència. Són publicacions que han millorat molt amb el temps i algunes han aplicat dissenys informatitzats que permeten una lectura molt més agradable que les primeres publicacions que van sortir d'aquest tipus. Es constata en aquestes publicacions canvis d'època i de formats de manera molt sovintejada, possiblement fruit de canvis de responsables de la publicació que al fer-la de nou introdueixen matisos personals o potencien aspectes determinats que consideren més importants que en altres èpoques. Cal fer esment que algunes d'aquestes publicacions inclouen publicitat i en totes es posa de manifest la col·laboració de les administracions i del Departament de Benestar Social de la Generalitat que ha treballat en aquest camp de les publicacions.

D'aquest associacionisme "difús" del que parlàvem han sortit diverses publicacions com "Fem Pinya" informatiu de la botiga del mateix nom dedicada a aspectes solidaris amb el tercer món. El TIC ACTIU revista adreçada als

joves feta per un col·lectiu que durant l'estiu de l'any 94 va tenir una forta activitat social.

Són habituals publicacions de grups de joves i també de centres lligats al món de l'esplai i juvenil. Són publicacions que tenen ja una certa tradició a la ciutat i per tant van succeint-se les unes a les altres amb continguts molt centrats en aquesta tasca. Han aparegut també algunes publicacions vinculades a grups ecologistes que fan un treball de denúncia i de conscienciació davant els problemes medioambientals.

En general, doncs, la premsa associativa ocupa un espai important en l'àmbit general tot i que arrossega els clàssics problemes de la dependència d'un col·lectiu poc estable o amb mandats acotats en el temps i per tant massa lligada a les voluntats personals dels seus responsables. Constitueix això una bona font d'informació d'allò que es cou als nivells més públics de les entitats i associacions.

Notes

- (1) Butlletí de la Biblioteca-Museu Balaguer. Centre d'Estudis de la Biblioteca-Museu Balaguer. Sisena poca. Vilanova i la Geltrú 1981. Treball: "1950-1980", Trenta anys de premsa a Vilanova i la Geltrú, assaig cronològic".
- (2) Els arxius que s'esmenten en aquest treball del Butlletí de la Biblioteca-Museu Balaguer, s'n els propis fons d'aquesta institució, el de Pau Roig i Estradé i de l'autor del treball Sixte Moral.
- (3) Antoni Pujol i Bernadó. "Cent anys de premsa a Vilanova. Cronologia de les publicacions periòdiques de Vilanova i la Geltrú". Publicat a Pairalia.
- (4) L'any 1973 el DIARIO DE VILLANUEVA publicava una nota de la redacció en què reclamava que els escrits que podessin tenir interès general haurien d'anar redactats en la "lengua común" que, naturalment, era la castellana. Aquest text que en els medis més progressistes de la ciutat va aixecar algunes crítiques va rebre una resposta crítica i irònica per part de la revista ORIFLAMA.
- (5) El SETMANARI DE VILANOVA fou un projecte editorial que va sorgir de determinats col·laboradors del DIARI que van intentar una democratització que no va donar-se. Fundaren el SETMANARI amb el suport econòmic d'en Miquel Adrià. El director periodista que mai exercí aquesta feina fou en Joan Rendé i actuà de fet a cap de redacció l'Eugeni Molero. El final del SETMANARI arribà quan l'editor per raons econòmiques i polítiques va vendre la capçalera a l'UCD, llavors partit de govern. La pretensió era convertir-lo en una eina al servei d'aquest partit en les eleccions municipals. La realitat fou que el convertiren en un producte, periodísticament parlant, dolent i amb una imatge més aviat dolenta. No cal dir que la castellanització fou el primer símptoma de que s'havia acabat la línia de progrés que sempre havia tingut el SETMANARI.
- (6) Celestin Freinet va ser un pedagog fundador de la Cooperativa d'Ensenyament Laic i un dels impulsors dels Moviments de l'Escola Moderna. Entre els seus nombrosos treballs en trobem diversos sobre la premsa escolar.

Reembres té per objectiu fonamental obrir la possibilitat de publicació a tothom que tingui quelcom que dir en el camp la cultura o quelcom que aportar a la història local sense demanar una gran difusió.

Reembres, tot i el seu caràcter bàsicament local, resta oberta a col·laboracions d'interès d'àmbit més general.

Reembres no rebutja de ningú cap article de cap color escrit amb honestat per motivacions culturals o inquietuds històriques que signifiqui una aportació positiva.

Reembres no és a la venda, no té afany de lucre i no té canals de distribució. Els seus exemplars són una despesa voluntària i il·lusionada dels seus editors.

Reembres adreça gratuïtament els seus exemplars a on més poden ser llegits, les biblioteques i hemeroteques locals i nacionals, i deixa en mans dels seus propis autors i col·laboradors el destí de la resta dels seus exemplars.

Reembres és una publicació periòdica, però sense periodicitat estricta; apareixerà quan i sempre que pugui oferir material d'interès.

Reembres acollirà amb preferència articles breus, com més breus millor, aquells articles que poden aportar una dada important però que cap autor gosa a escriure per por de no passar de mitja plana.

Reembres no té escrúpol en deixar-se fotocopiar total o parcialment.

Sumari

- Pàg. 3 *L'arxiu de la casa ducal de Medinaceli a Catalunya durant la guerra del francès.*
Per **Alba Vallès i Formosa.**
- Pàg. 7 *Casuística de la mortalitat infantil a Vilanova i la Geltrú entre els anys 1841 i 1844.*
Per **X. Sorní Esteva i M. Ll. Orriols Vidal.**
- Pàg. 21 1980-1996. Quinze anys de premsa a Vilanova i la Geltrú. Primera Part.
Per **Sixte Moral Reixach.**

—Reembres, núm. 15. Any 1997.—
